

Actieplan Aanpak Kindermishandeling

Antwoord van kinderen en jongeren

*Onderzoek naar de mening van kinderen en jongeren over
'Antwoord van de jeugdzorg,
Aanpak Kindermishandeling Landelijk Actieprogramma Jeugdzorg'*

Auteurs

Kitty Jurrius
Lettie Havinga
Asia Sarti
Elly Stapel

In opdracht van

MOgroep

Met dank aan

Kinderen en jongeren die hebben meegewerkt
Stichting Jeugdformaat
Bureau Jeugdzorg Friesland
Alle andere betrokkenen

©Stichting *Alexander*
Amsterdam, december 2006

Inhoud

Inleiding	3
Het onderzoek	4
Opnamedag	5
Presentatie dvd	6
Kindermishandeling bespreken met kinderen en jongeren, kan dat eigenlijk wel?	9
Resultaten	11
1. Het begin	11
2. In veiligheid brengen	15
3. Een goede plek	19
4. Hulp	24
5. Samenwerking instellingen	28
6. Terug naar huis en nazorg	31
Samenvatting	33
Overeenkomsten en verschillen met Aanpak kindermishandeling jeugdzorg	37
Bronnen	40
Bijlagen:	
1. Gespreksleidraad	43
2. Achtergrondinformatie Stichting <i>Alexander</i>	49
3. Recente publicaties en artikelen van Stichting <i>Alexander</i>	51

Inleiding

Afgelopen jaren deden zich verschillende gevallen van kindermishandeling voor, waarna in de media vraagtekens werden gesteld bij de rol van jeugdzorg. Op 16 december 2005 hebben bestuurders van de jeugdzorg in Nederland, op initiatief van de MOgroep, een serie debatten in de jeugdzorg geopend. Doel was te komen tot een heldere en eenduidige visie over de aanpak kindermishandeling van de jeugdzorg. Deze visie wil de jeugdzorg uitdrukken in een aantal concrete normen, die duidelijk maken wat zij van zichzelf verwachten én wat het publiek van hen mag verwachten. De serie debatten eindigde op 23 juni 2006 in Amsterdam. Op basis hiervan heeft het branchebestuur van de MOgroep op 13 september 2006 een actieprogramma geaccordeerd: 'Antwoord van de jeugdzorg, aanpak kindermishandeling Landelijk Actieprogramma Jeugdzorg'.

De MOgroep wilde de opbrengsten van de debatten voorleggen aan kinderen en jongeren zelf. In oktober en november van 2006 is daarom door Stichting Alexander met kinderen en jongeren die zelf met kindermishandeling te maken hebben gehad gekeken naar wat jeugdzorginstellingen hebben bedacht. Er is in kaart gebracht wat de wensen en behoeften zijn van kinderen en jongeren betreffende de aanpak kindermishandeling.

Stichting Alexander heeft dit onderzoek met kinderen en jongeren uitgevoerd. Het uitgangspunt hierbij was dat kinderen en jongeren vanuit hun eigen ervaringen en perspectieven heel goed kunnen aangeven wat er in hun situatie wel en niet goed ging, wat zij daarvan vinden en wat er volgens hen verbeterd zou kunnen worden aan de aanpak kindermishandeling.

De volgende onderzoeksvraag stond centraal:

Wat vinden kinderen en jongeren van het 'Antwoord van de jeugdzorg, aanpak kindermishandeling' zoals het Landelijk Actieprogramma Jeugdzorg heeft geformuleerd?

Onderzocht is welke ervaringen kinderen en jongeren zelf hebben met kindermishandeling en wat zij zelf in een Aanpak Kindermishandeling zouden opnemen. Het onderzoek heeft geresulteerd in de opname van een dvd-boodschap van kinderen en jongeren met daarin hun belangrijkste tips en aanvullingen voor de aanpak kindermishandeling. De dvd is getoond op 8 december 2006 tijdens een slotdebat dat plaatsvond op het congres Jeugdzorg Zo en zal vervolgens gebruikt worden bij de implementatie van de Aanpak Kindermishandeling.

Aan het maken van de dvd ging een onderzoek vooraf. Kinderen en jongeren gaven in interviews en panelgesprekken hun mening. De resultaten van het onderzoek staan in deze rapportage. In de samenvatting staan alle aandachtspunten van kinderen en jongeren op een rij. Aan het eind van dit rapport wordt een vergelijking gemaakt

tussen de punten die kinderen en jongeren zelf onder de aandacht brengen en de Aanpak Kindermishandeling van het Landelijk Actieprogramma Jeugdzorg.

De conclusies uit het onderzoek zijn gebruikt voor het maken van de dvd. De dvd staat als boodschap op zichzelf, en is als zelfstandig product te bekijken. Dit rapport ligt er aan ten grondslag, en geeft weer wat kinderen en jongeren vinden van de aanpak kindermishandeling.

Het onderzoek

De opzet was om met twee leeftijdsgroepen (8-12 en 13-18 jaar) in totaal vier panelgesprekken te houden waaraan in totaal ongeveer 24 à 30 kinderen zouden deelnemen. Om recht te doen aan de woonsituatie van de kinderen en jongeren die betrokken zijn in dit traject is uiteindelijk voor een flexibele insteek gekozen, waarbij verschillende gespreksvormen zijn gehanteerd: panels met kinderen en jongeren die samen in één huis woonden, interviews met kinderen en jongeren die nog thuis woonden of als enige in het gezin mee wilden doen. In totaal zijn vijf kleine panelgesprekken en 6 individuele interviews afgenomen. Bijzonder daarbij was de vaart die in het onderzoek zat: op 31 oktober was het eerste panel, op 25 november werd de dvd opgenomen. Er zijn, voorafgaand aan de opnamedag, in totaal 27 kinderen en jongeren gesproken. Er hebben minder jonge kinderen meegedaan dan vooraf gepland, en er heeft een aantal jongeren meegedaan die de 18 al gepasseerd waren. Zie de volgende tabel voor een overzicht.

Deelnemers

	Aantal kinderen/ jongeren
Totaal aantal deelnemers	27
<i>Methodes</i>	
5 Panels met 3 tot 5 kinderen/ jongeren	21
6 telefonische interviews	6
<i>Sekse</i>	
jongens	12
Meisjes	15
<i>Leeftijd</i>	
9-13 jaar	11
14-20 jaar	16
<i>Woonsituatie</i>	
Pleeggezin/ gezinshuis	11
Residentie	12
Thuis	3
Zelfstandig	1

De deelnemers hebben verschillende achtergronden betreffende kindermishandeling. Zij hebben allen te maken gehad met lichamelijke en/ of geestelijke mishandeling en/ of verwaarlozing.

De panels en interviews zijn gehouden aan de hand van een paneleidraad. Deze heeft Stichting Alexander opgesteld aan de hand van literatuur (zie bronnen) en het document 'Antwoord van de jeugdzorg, Aanpak kindermishandeling'. Om dit document toegankelijk te maken is hier eerst een kindervertaling van gemaakt. De paneleidraad is opgenomen in de bijlage.

In alle gesprekken hebben kinderen en jongeren zelf actiepunten opgesteld die zij van belang vinden in de aanpak kindermishandeling. De resultaten van de gesprekken zijn in dit rapport weergegeven. Daarnaast hebben de resultaten ten grondslag gelegen aan de dvd-boodschap, die 18 kinderen en jongeren op 25 november 2006 met elkaar hebben opgenomen in een buurthuis in Utrecht.

Opnamedag

Voor alle kinderen die meewerkten aan de dvd is toestemming verkregen van de ouder/ voogd. Vanuit Friesland, Groningen en Zuid Holland kwamen de jongeren naar de opnamelocatie in Utrecht. Met de hele groep kinderen en jongeren - in de leeftijd van 9 tot 20 jaar - werd eerst kort teruggeblikt op de conclusies uit het onderzoek. Met stickers gaven kinderen en jongeren aan wat zij het belangrijkste vonden om in de film op te nemen.

Daarna volgde een spannende keuze: wie wil er in de 'cast' en wie wil er in de 'crew'? Er werden twee groepen gemaakt. Onder begeleiding van Stichting Bellissima brainstormde de cast over het script en kreeg de crew instructies over hoe de opnameapparatuur bediend moest worden. Andere kinderen leefden hun creativiteit uit op de leaders, bumpers en aftiteling. Na de brainstorm werd het script preciezer uitgewerkt. Onder grote hilariteit werd de kleding uitgekozen, werden de pruiken gepast en werd make-up aangebracht. De opnames vonden zowel binnen als buiten plaats. De cast bleek over veel acteertalent en inlevingsvermogen te beschikken, de crew bediende de apparatuur vaardig!

Vier jongeren werden tussen de bedrijven door geïnterviewd door Stichting Alexander. Ook voor de baby van vier maanden was hierin een rol weggelegd. Tijdens de lunch had iedereen tijd om even bij te komen, de broodjes en het fruit smaakten goed. De laatste opnames vonden rond kwart voor zes plaats, er was de hele dag hard gewerkt. Iedereen was moe maar voldaan. Het resultaat is een dvd die duidelijk laat zien hoe kinderen en jongeren denken over de aanpak kindermishandeling.

Presentatie dvd

Op 8 december 2006, tijdens het congres *Jeugdzorg Zo!* in Nieuwegein, beleefde de film 'Aanpak Kindermishandeling, antwoord van de jongeren' zijn première. Zeventien kinderen en jongeren waren hierbij aanwezig om de dvd te bekijken en ten overstaan van directeuren, beleidsmakers en hulpverleners uit de jeugdzorg te presenteren.

Tijdens de opening van de miniconferentie door Gerdi Meyknecht en de toelichting van de problematiek door Adri van Montfoort luisterden de jongeren aandachtig.

Adri van Montfoort vertelt tijdens het congres jeugdzorg Zo! over de problematiek die de aanleiding vormden voor het opstellen van het actieplan.

Vervolgens motiveerden Jo Deleersnijder - directeur van Lindenhout, Jan-Dirk Sprokkereef - directeur van Bureau Jeugdzorg Friesland en Johan Krist - directeur van De Sprengen - hun deelname aan het actieplan van de MOgroep. Kitty Jurrius van Stichting Alexander lichtte het onderzoek, dat aan de dvd vooraf is gegaan toe en introduceerde de film. Daarna brak het spannende moment aan; ....de lichten uit en op een groot scherm werd de film gestart. Er werd hard gelachen toen de kinderen zichzelf tijdens 'The making off' op het grote scherm herkenden. Hilarische momenten tijdens de film werden luider ontvangen. Toen de ervaringsdeskundigen tijdens hun interviews de actiepunten op de dvd toelichtten werd het misstilt in de zaal. Bij afloop barstte een groot applaus los. De aanwezige toeschouwers waren onder de indruk van de film en gingen in gesprek met vijf jongeren die op het podium zaten. Hierbij werd het actieplan van de MOgroep getoetst aan de hand van concrete belevingen van de jongeren rondom kindermishandeling, waarbij overeenkomsten en verschillen duidelijk werden. De belangrijkste aanvullende punten van de jongeren die in het gesprek naar voren kwamen, waren: ook aandacht voor hulp aan ouders, betere nazorg en dat er meer en beter wordt geluisterd naar kinderen en jongeren (in plaats van *aanhoren*). (N.B. deze en ook andere punten worden uitvoerig beschreven in dit rapport).

Jongeren in gesprek met bestuurders

Tijdens de afsluiting door Jan-Dirk Sprokkereef werd de toezegging gedaan dat er in al in 2007 de voortgang van het actieplan wordt gepresenteerd. Vandaag – 8 december 2006 – wordt als nulmeting beschouwd, over twee jaar moeten de eindresultaten van de in het actieplan beschreven punten zijn gerealiseerd .

Kindermishandeling bespreken met kinderen en jongeren, kan dat eigenlijk wel?

Bij aanvang werden door verschillende professionals vraagtekens gezet bij de mogelijkheid om de term kindermishandeling in het gesprek met jongeren te gebruiken. Aanvankelijk werd geopperd om in de gesprekken de aanpak voor kindermishandeling te benoemen als 'een aanpak voor kinderen die niet meer veilig thuis kunnen wonen'.

De veiligheid van kinderen en jongeren stond in dit traject voorop. Dit is bijvoorbeeld tot uiting gekomen in de flexibiliteit van de aanpak. In plaats van de kinderen en jongeren naar een bepaalde locatie te brengen voor het panelgesprek, is aangesloten bij de leefsituatie van de kinderen en jongeren zodat zij zich beter op hun gemak zouden voelen. De gesprekken werden anoniem verwerkt. Jongeren hebben zelf aan kunnen geven welke rol zij in het hele traject wilden spelen. Het onderwerp van de gesprekken betrof niet de vorm of de ernst van de mishandeling maar de manier waarop de kinderen werden geholpen, hoe de mishandeling werd aangepakt, en welke ideeën, wensen en eisen kinderen en jongeren zelf hebben om kindermishandeling beter aan te pakken. Kinderen en jongeren hebben zelf aan kunnen geven waar ze wel en niet over wilden praten. Middels activerende werkvormen (schrijven, tekenen, praten, lopen, stickeren, filmen, knutselen, acteren...) is een beroep gedaan op hun deskundigheid, waarbij het verbeteren van de aanpak van kindermishandeling als motivering gold.

In de panels en interviews is aan kinderen en jongeren zelf voorgelegd wat zij van de term kindermishandeling vinden. Over het algemeen kunnen de kinderen en jongeren het er best over hebben, maar snappen zij dat dit bij anderen soms gevoelig ligt. Een meisje zegt bijvoorbeeld:

Ik vind het niet zo vervelend dat je dat zegt, maar wel tegenover mijn moeder, die zou het zelf nooit als kindermishandeling zien. (Meisje, 20 jaar)

De term kindermishandeling is in het hele onderzoek gebruikt. Kinderen en jongeren hebben in de interviews en panels aangegeven het niet nodig vinden de term te omzeilen. Alle kinderen en jongeren wilden en konden over het onderwerp in gesprek treden. Te meer ook, daar het onderwerp niet de mishandeling zelf, maar de verbetering van de aanpak betrof.

In de actieplannen van de kinderen en jongeren hebben zij meer dan 70 actiepunten geformuleerd. In dit rapport zijn de actiepunten samengevat onder de kopjes:

- Het begin: de signalering en melding van kindermishandeling
- In veiligheid brengen: de actie die volgt op de melding
- Goede plek: de plek waar een kind terecht komt
- Hulp
- Samenwerking tussen instellingen
- Terug naar huis en nazorg

Resultaten

Dit gedeelte gaat in op de resultaten van het onderzoek. Achtereenvolgens wordt beschreven wat kinderen en jongeren hebben gezegd over het begin, het in veiligheid brengen, een goede plek, hulp, samenwerking tussen instellingen en terug naar huis/nazorg. In de inleidingen wordt steeds genoemd wat in het Landelijke Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling Jeugdzorg staat over de onderwerpen. Vervolgens worden de punten die kinderen en jongeren belangrijk vinden weergegeven. De overeenkomsten en verschillen worden aan het eind van dit rapport beschreven.

1. Het begin

Inleiding

In 2005 is er 38.052 keer met een AMK contact opgenomen om het vermoeden van kindermishandeling voor te leggen. Dit is een stijging van 12% ten opzichte van 2004. Ten opzichte van 2002 is het totale aantal eerste contacten gestegen met 50%. Van de meldingen komt 61,6% van beroepskrachten uit diverse sectoren. (Wolzak, 2006)

Deskundigheidsbevordering wordt vaak genoemd in de strijd tegen kindermishandeling. Vroegtijdige signalering en adequaat omgaan met de signaleringen voorkomt erger. Daarnaast is goede opvoedingsinformatie en – ondersteuning essentieel voor de preventie van kindermishandeling. (Kooiman en Wolzak, 2004).

Het Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling kent als uitgangspunten:

- Alle instellingen moeten precies weten wat ze moeten doen als er wordt gemeld dat een kind wordt mishandeld.
- Het kind staat centraal.

Kinderen en jongeren over het begin

• Aandacht voor het voorkomen van kindermishandeling

Het liefst zien kinderen en jongeren dat kindermishandeling wordt voorkomen. Een opvoedcursus voor alle ouders zou hier wellicht aan bij kunnen dragen. Ook het op tijd ingrijpen is van belang. Kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat als er

nog geen sprake is van kindermishandeling, maar wel van stevige ruzies, jeugdzorg het gezin goed in de gaten houdt.

Wees de klap voor. (Meisje, 16 jaar)

• **Zorgen dat mensen kindermishandeling herkennen en weten wat ze moeten doen**

Omdat kindermishandeling niet altijd voorkomen kán worden, is het belangrijk dat mensen (buren, familie, leraren, vertrouwenspersonen op scholen en anderen) weten hoe ze kindermishandeling kunnen herkennen en weten wat ze moeten doen als ze iets vermoeden.

Volgens mij hebben ze vaak geen idee aan wie ze het moeten melden. Ze kunnen moeilijk aan die ouders zeggen: hé mishandel je je kind misschien? Stop er eens mee! (Meisje, 16 jaar)

Het kan altijd beter en voorkomen kan je kindermishandeling volgens mij nooit, maar ik denk wel dat je burgers en mensen die dichterbij staan, buren, familie, dat je die op de een of andere manier moet aanspreken. Mocht je een keer iets horen of zien, ook al lijkt het onschuldig te zijn, meld het gewoon en hou elkaar in de gaten, dat is toch wel heel belangrijk! (Meisje, 20 jaar)

Meer voorlichting op bijvoorbeeld scholen en in de media zien kinderen en jongeren als een middel om te zorgen dat meer mensen kindermishandeling kunnen herkennen en weten wat ze moeten doen. Alle kinderen en jongeren gaan naar school. Kinderen en jongeren vinden dat op school beter moet worden opgelet of kinderen en jongeren signalen afgeven waaruit blijkt dat ze worden mishandeld. Ook zou beter naar het lichaam moeten worden gekeken, of er blauwe plekken en dergelijke aan te ontdekken zijn. Leraren zouden betere voorlichting moeten krijgen en getraind moeten worden, zodat zij beter kunnen opmerken wanneer een kind zich anders gaat gedragen.

Je kunt kindermishandeling niet voorkomen. Maar je kunt wel betere voorlichting geven. (Jongen, 16 jaar)

Ook kinderen en jongeren zelf zouden beter moeten weten wat ze moeten doen als ze worden mishandeld. Ze moeten bijvoorbeeld weten dat ze bij een vertrouwenspersoon op school terecht kunnen. Kinderen en jongeren vinden dat de jeugdzorg ook kinderen zelf moet vragen of het goed met ze gaat en of het thuis veilig voor ze is.

Een meisje vindt het belangrijk dat jeugdzorg aan zijn imago werkt, zodat mensen ook naar jeugdzorg toe durven stappen als er iets aan de hand is.

Nu denken ze alleen maar dat de jeugdzorg erg is. (Meisje, 18 jaar)

- **Elke melding serieus nemen: goed luisteren!**

Kinderen vinden dat elke melding serieus moet worden genomen, ook meldingen die niet heel duidelijk zijn of maar van één persoon komen.

Stel je voor dat er maar één buurvrouw of familielid is die de stap durft te nemen, en verder niemand anders, dan is het al serieus genoeg! (Meisje, 15 jaar)

In alle gevallen moet goed worden onderzocht wat er aan de hand is. Dit betekent dat er goed naar het kind/ de jongere en andere direct betrokkenen moet worden geluisterd, zo wordt in vrijwel alle interviews en panels genoemd. Ook kinderen en jongeren die met een 'valse' melding te maken hebben gehad, vinden het belangrijk dat er goed naar hen wordt geluisterd.

Het beeld van wat er met een kind aan de hand is moet worden gebaseerd op wat het kind zegt, niet wat anderen zeggen. (Jongen, 15 jaar)

Alle kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat niet alleen met de ouders, maar ook met het kind zelf wordt gepraat. Door alleen met de ouder te praten kan een verkeerd beeld worden gevormd van de situatie. Ook op het moment dat een jongere niet naar afspraken komt, moet hij toch worden overtuigd dat het in zijn belang is om te vertellen over de situatie thuis. Anders wordt het beeld alleen gebaseerd op wat de ouder vertelt. Kinderen en jongeren moeten worden geloofd als zij vertellen dat ze worden mishandeld.

Een aantal kinderen/ jongeren vindt het belangrijk dat bij een melding altijd goed wordt onderzocht wat er thuis speelt, ook wanneer het kind in eerste instantie zegt dat er niks aan de hand is. Soms zijn dingen anders dan ze in eerste instantie lijken. Een kind kan zeggen dat er geen sprake is van een onveilige situatie, terwijl het thuis toch 'goed mis' is. Sommige kinderen vertellen dat zij soms niet alles durfden te vertellen in de thuissituatie of als de ouders dichtbij zijn. Wanneer kinderen apart worden genomen door een vertrouwd persoon zullen zij eerder hun verhaal vertellen.

Dat er ook ruimte is voor jouw verhaal, dat je dat kan vertellen. (Meisje, 18 jaar)

- **Risicogezinnen niet uit het oog verliezen**

Volgens kinderen en jongeren is het belangrijk dat de jeugdzorg risicogezinnen goed in de gaten houdt en zeker niet uit het oog verliest, ook al lijkt het goed te gaan met deze gezinnen. Er moeten volgens hen meer mensen worden aangenomen die deze gezinnen in de gaten houden, bijvoorbeeld door middel van een maandelijkse controle.

...als het dan een maandje goed gaat met die mensen wordt er al niet meer naar die mensen gekeken, en ik vind dat het te vaak gebeurt dat gezinnen die al wel op de lijst staan uit het oog worden verloren en dat het dan alsnog escaleert en het kind wel komt te overlijden. (Meisje, 20 jaar)

2 In veiligheid brengen

Inleiding

Als na onderzoek blijkt dat de melding klopt en er sprake is van kindermishandeling zorgt het AMK dat er actie ondernomen wordt. Een bekend probleem hierbij vormen de wachtlijsten bij de verschillende instellingen.

Het Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling kent als uitgangspunt:

Als een kind in gevaar is, gaat veiligheid vóór regels

- Binnen 1 uur een beslissing over vervolg
- Direct ingrijpen als dat nodig is
- Altijd spoedeisende zorg (crisisopvang) beschikbaar
- Binnen 1 week hulp beschikbaar

Kinderen en jongeren over het in veiligheid brengen

• Snel actie ondernemen

Alle kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat als het nodig is, er snel actie wordt ondernomen, zodat het kind in veiligheid wordt gebracht.

Zo snel mogelijk uit die situatie. Hoe langer je in die situatie zit hoe erger het wordt. En als bekend is dat je mishandeld wordt, dat het openbaar is wordt het alleen maar erger, lijkt mij. (Meisje, 13 jaar)

Dat is belangrijk, want als het eindelijk gemeld wordt, dan is het vaak al heel erg. Want je denkt eerst dat het toch weer beter wordt. (Meisje, 18 jaar)

Voor crisisopvang moeten voldoende plaatsen beschikbaar zijn.

Zoals bij ons, dat er een melding wordt gemaakt dat we worden mishandeld en dat we pas een half jaar later uit huis worden gehaald en dat was erg. (Meisje, 18 jaar)

Als het niet lukt om te plaatsen bij familie of pleegzorg moet er wel plek zijn voor crisisopvang. Als je daar dan ook nog moet wachten, nee, dan zit je gezellig bij je vader in huis die je helemaal de tering in slaat nog even twee maanden. (Jongen, 16 jaar)

Volgens een meisje moeten jongeren bij wie de situatie erg is daarom worden voortgetrokken. Anderen vinden dat dit ook niet echt uitkomst biedt, omdat dat voor anderen weer vervelend is. De enige oplossing is dat er meer plekken komen zodat jongeren niet of minder lang hoeven te wachten. Over hoe lang dit mag duren, zegt één meisje:

In ieder geval binnen een dag, zodat je niet nog de nacht daar hoeft door te brengen. Er zou binnen een week ook hulp moeten worden geboden. Dat is al vrij lang vind ik zelf, maar dat is nog een redelijke termijn. (Meisje, 20 jaar)

- **Aandacht voor de manier waarop**

Kinderen en jongeren vinden aandacht voor de manier waarop er wordt ingegrepen belangrijk: Ze vinden het vervelend als er politie aanwezig is en het lijkt alsof ze criminelen zijn, ze geen kans krijgen om rustig afscheid van de ouders te nemen, niet weten waar ze precies naartoe gaan of wat er gaat gebeuren.

Een aantal kinderen en jongeren zegt dat het in sommige situaties best mogelijk is om de uithuisplaatsing wat rustiger en 'normaler' aan te pakken en de kinderen en ouders wat meer tijd te geven. Zij vinden dat er niet meteen politie bij moet worden gehaald als dat niet nodig is. Hierdoor worden ze onnodig bang en kan het beeld ontstaan dat zij of hun ouders criminelen zijn. Ook noemen zij dat het soms best wel mogelijk is om afscheid van de ouders te nemen en dat dat het voor kinderen en jongeren een stuk prettiger maakt.

Bij mij kwamen ze gewoon om 7 uur 's avonds met politie en toen werd ik zomaar uit huis geplaatst...alsof ik een gevangene was! Ik kon geen eens afscheid nemen of zo, maar ik werd gewoon meegesleurd. (Meisje, 14 jaar)

- **Direct goed geïnformeerd worden: wat is er aan de hand en waar ga ik heen?**

Kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat er direct goed aan kinderen wordt uitgelegd wat er aan de hand is en waarom zij uit huis moeten. Ook vinden kinderen en jongeren het belangrijk dat zij direct goed geïnformeerd worden hoe lang ze ergens gaan blijven en wat er daarna gaat gebeuren met ze. Dit is niet altijd goed verlopen.

Bij ons kwam de politie, en omdat er nog geen plek was moest ik bij mijn oma wonen, dus hadden ze me daar afgezet en niks gezegd. Eerst bleef ik voor een paar dagen, toen een paar maanden en nu is het alweer een half jaar. (Meisje, 18 jaar)

Het is belangrijk dat er duidelijkheid wordt geboden over wat er na de crisisopvang gaat gebeuren. Kinderen en jongeren vinden het vervelend als zij niet weten waar zij aan toe zijn. Zij willen weten wat er speelt en waar aan wordt gewerkt.

En dat dat niet opeens in de laatste periode verandert. Vooral als het gaat om terugkeer naar huis. (Meisje, 20 jaar)

Een jongere vertelt dat hij niet altijd goed weet wat hem te wachten staat. Zo komt het wel eens voor dat hij naar een gesprek gaat zonder te weten wat de bedoeling ervan is. Daarom zou hij het goed vinden als hij bij aanvang van de zorg een informatiepakket zou krijgen met daarin uitleg van wat hem te wachten staat (bijvoorbeeld hoeveel gesprekken) en met welk doel.

- **Eerst rustig kennis kunnen maken met de nieuwe plek en mensen**

Verder vinden kinderen en jongeren het bij de start heel belangrijk dat zij op een rustige manier kennis kunnen maken met de nieuwe plek en de nieuwe mensen (zoals begeleider, hulpverleners, andere kinderen) waar zij komen te wonen. Deze mensen moeten de tijd en moeite nemen om een kind of jongere op een aardige en rustige manier op zijn/ haar gemak te stellen. Vooral kinderen (12-) vestigen hier de aandacht op.

Vreemde mensen waarvan je nog helemaal niks hebt gehoord, en die andere dingen doen die je niet gewend bent...dat je een beetje kan kennismaken en wennen. (Meisje, 10 jaar)

Toen ik daar [kindertehuis, red.] voor het eerst kwam, was er wel een hele kattige leiding, dat vond iedereen, en die deed ook gelijk heel streng. Dat ze zeg maar als je net komt dat ze gewoon niet direct zo kattig doen, maar gewoon aardig. Want de eerste weken ben je dat gewoon nog niet gewend om daar te komen. (Meisje, 12 jaar)

- **Goede doorstroom: geen wachtlijsten voor een goede plek**

Vervolgens moet er een goede doorstroom zijn naar een goede plek. Bij een goede doorstroom is er sprake van een snelle doorstroom en zijn er geen wachtlijsten.

Ik moest in de crisisopvang een jaar wachten voordat ik naar een ander huis kon gaan. Weet je hoelang dat duurt? Dat is echt niet leuk hoor! (Meisje 15 jaar)

Als er geen plek is en je van huis naar huis moet, dan voel je je ook aardig kut. Dan is het net of niemand je wil hebben. (Jongen, 16 jaar)

Veel kinderen en jongeren zouden het goed vinden als er meer tehuizen komen, er meer pleeggezinnen worden geworven en er meer medewerkers bij jeugdzorg komen. Kinderen en jongeren zouden het goed vinden als de jeugdzorg meer mensen gaat werven om pleegouder te worden, bijvoorbeeld middels advertenties en informatie gericht aan mensen die alleen zijn, geen kinderen hebben of kunnen krijgen.

[Als ik de baas van de jeugdzorg was, red.] dan zou ik aan gezinnen vragen of dat zij iets van pleegouders of gezinshuis-ouders willen worden. (Meisje, 18 jaar)

Op de vraag hoe snel er een volgende plek beschikbaar moet zijn, variëren de antwoorden van 1 tot 5 weken.

- **Kinderen en jongeren kunnen meebeslissen over waar zij terechtkomen.**

Zowel kinderen als jongeren willen meebeslissen over waar ze terechtkomen.

Laat de wensen van het kind of de jongere over de plek van plaatsing zwaarder wegen dan andere overwegingen. Stuur het kind niet naar plek waar het, om wat voor reden dan ook, niet heen wil. (Meisje, 15 jaar)

Sommige kinderen en jongeren hebben niet het idee dat met hun mening rekening werd gehouden.

Het werd eigenlijk allemaal voor me bepaald, want ik was het er eigenlijk helemaal niet mee eens dat ik uit huis werd geplaatst, maar daar werd niet naar geluisterd. (Meisje, 14 jaar)

De kinderen en jongeren vinden dat kinderen best op jongere leeftijd dan 12 jaar aan kunnen geven wat zij willen. Een meisje heeft bijvoorbeeld het idee dat de jeugdzorg tot haar 12^e jaar veel beslissingen voor en over haar nam, ook waar ze het zelf niet mee eens was.

Maar dat kan je dan ook al wel voor jezelf uitmaken of je dat wilt of niet en dat het dan niet voor je gezegd wordt. Ik kon er wel iets over zeggen, maar dan was het al snel van 'ja, maar je bent nog geen 12'. (Meisje, 15 jaar)

Op welke leeftijd je precies kunt meebeslissen, is niet duidelijk vast te stellen. De kinderen en jongeren vinden dat ze bij ieder kind apart na moeten gaan of zij deze keuzes al wel of niet kunnen maken.

Vanaf een bepaalde leeftijd kunnen kinderen dit toch wel zelf beslissen, zoals zij moest dan verplicht en dat werkt gewoon niet. (Meisje, 20 jaar)

Ieder kind is weer uniek. (Meisje, 15 jaar)

3 Een goede plek

Inleiding

Het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind bepaalt dat elk kind recht heeft op bescherming als hij/zij tijdelijk of permanent buiten het gezin verblijft; dat een kind recht heeft op een periodieke evaluatie van zijn/haar toestand als hij/zij uit huis is geplaatst; en dat een kind te allen tijde recht heeft op een levensstandaard die toereikend is voor zijn/haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en sociale ontwikkeling. (IVRK art. 19, 20, 25 en 27).

Het Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling kent als uitgangspunt:

Als een kind eenmaal in de jeugdzorg zit moet het dáár in ieder geval veilig zijn.

- Hulpverlener beoordeelt bij elk contact of kind nog veilig is
- Jeugdzorginstelling onderzoeken wat kinderen vinden van de veiligheid op de plek waar zij wonen of hulp krijgen.

Kinderen en jongeren over een goede plek

- **Een goede plek is vooral een plek waar een kind/ jongere zich prettig en veilig voelt.**

Het is belangrijk dat een kind of jongere zich in een tehuis of pleeggezin of andere plek op zijn/ haar gemak voelt.

Bij uithuisplaatsing is het heel erg van belang dat een jongere zich op zijn gemak voelt in het nieuwe onderkomen. Als dit niet zo is, schiet het kind er namelijk weinig mee op. (Jongen, 16 jaar)

- **Niet steeds een andere plek**

Een goede plek betekent dat een kind/ jongere tot rust kan komen. De crisisopvang voldoet hier niet aan, bijvoorbeeld omdat kinderen daar snel komen en gaan en de leiding snel wisselt. Het liefst zien kinderen/ jongeren zo snel mogelijk een vaste plek, dat ze niet steeds van de ene naar de andere plek worden gebracht.

Dat ze niet te lang heen en weer worden geslingerd tussen bepaalde instanties of bepaalde plaatsen. Ook als ze bij familie worden geplaatst dat ze niet van het ene familielid naar het andere familielid gaan of van het ene tehuis naar het andere tehuis.

Dat er wel een concreet plan is van hoe en wat, want anders heeft het kind alleen maar onzekerheid. (Meisje, 16 jaar)

- **Duidelijke regels en niet steeds andere hulpverleners**

Stabiliteit betekent ook dat hulpverleners en begeleiders niet steeds wisselen en dat er duidelijke (huis-)regels zijn over bijvoorbeeld bedtijden, zakgeld, budgetbesteding enzovoort, die liefst niet van plek tot plek verschillen.

Je moet van het ene naar het andere huis. Dan ben je net gewend aan de regels en dan zijn er weer heel andere regels. Het kan zijn dat je dan gedemotiveerd wordt. Dat je denkt van "Fuck it". (Jongen 16 jaar)

In het verlengde van bovenstaande, moeten uithuis geplaatste jongeren zoveel mogelijk net als andere jongeren worden behandeld. Zo moeten er geen regels heersen die afwijken van 'gewone gezinnen'. Dit zorgt er namelijk voor dat een jongere of kind zich niet anders voelt dan zijn leeftijdsgenoten.

- **Een goede plek is niet voor elk kind hetzelfde,**

Per kind moet worden gekeken welke plek het beste bij het karakter en de wensen van dit kind past.

Gewoon rekening houden hoe je bent, zeg maar. (Meisje, 14 jaar)

Luisteren naar het kind is daarbij heel erg belangrijk.

Dat ze het om de kinderen gaan doen. De mensen die bij jeugdzorg werken, die hebben misschien wel die opleiding gedaan, maar je wordt soms behandeld als een nummertje. Er moet meer worden gekeken naar de persoon zelf. Niet allemaal op dezelfde manier. (Meisje, 20 jaar)

- **Een goede plek hoeft niet per-sé in een tehuis te zijn**

Een kind of jongere hoeft niet per-sé in een tehuis te worden geplaatst, soms is het juist beter om opvang bij familie te regelen of een kind in een andere gezinssituatie op te nemen (gezinshuis of pleeggezin).

Voor sommigen is een plaatsing bij bijvoorbeeld een tante prettiger. Je gaat dan van een thuissituatie naar een andere thuissituatie. Toen ik in tehuizen kwam ging ik slechte dingen doen. Ik ben er heel erg door veranderd. Ik kwam er [met blowen, red.] eerder nooit mee in aanraking. (Jongen 16 jaar)

Een jongere is thuis geholpen met gesprekken met het hele gezin en is daar erg tevreden over. Een aantal jongeren vindt dat - waar mogelijk - kinderen en jongeren thuis zouden moeten blijven wonen.

- **Sommige kinderen voelen zich prettig bij kinderen en jongeren die hetzelfde hebben meegemaakt.**

Op het moment dat jongeren met anderen jongeren worden geplaatst die dezelfde ervaringen hebben als zij en deze met hen kunnen delen, kan dit kinderen en jongeren al erg helpen.

- **Lokatie: niet altijd vlak bij familie/ vrienden**

Sommige kinderen vinden het belangrijk dat ze niet vlakbij waar ze vandaan komen geplaatst worden. Ze voelen zich veiliger als ze geen familie of vrienden tegen kunnen komen. Volgens deze jongeren is een geheime plaatsing voor sommige kinderen echt veiliger en daarmee ook prettiger.

Want als er ruzie is in de familie en ik woon daar, dan word ik daar heel snel bij betrokken, terwijl je als kind al je eigen problemen hebt. Dan maken ze het alleen maar moeilijker. (Meisje, 18 jaar)

- **Mishandelde kinderen niet in instellingen waar 'criminele' of agressieve jongeren zitten.**

Een aantal kinderen noemt dat er op de crisisopvang veel agressieve kinderen zitten, waar niet ieder kind zich goed bij voelt. Dit kan negatieve gevolgen op hun eigen gedrag hebben, ze komen bijvoorbeeld in aanraking met agressie van andere jongeren kunnen dat oppikken. Veel kinderen en jongeren vinden het raar dat kinderen die mishandeld zijn in instellingen terecht komen die eigenlijk voor kinderen met een ander soort achtergrond bedoeld zijn.

Er zijn heel veel jongeren, die zitten in jeugdgevangenissen en gesloten inrichtingen omdat er geen andere plek is, dat vind ik echt niet kunnen. Er zitten jongeren die door slecht gedrag in de tehuisen zitten Maar er zitten ook jongeren die er niks aan kunnen doen, die zitten er door hun ouders. Die komen wel met slechte invloed, slecht gedrag in aanraking. (Jongen 16 jaar)

Als je wordt geplaatst bij een jongere die iemand vermoord heeft, dan voel je je niet echt veilig! (Meisje, 20 jaar)

• **Op een goede plek is goede begeleiding.**

Goede begeleiding kan goed luisteren, blijft rustig/ kalm, biedt stabiliteit, is aardig/ niet kattig, geeft complimentjes, is goed bereikbaar en dreigt niet. Niet iedereen kan dit zo maar. Hulpverleners en pleegouders zouden hierop geselecteerd en getraind moeten worden. Volgens kinderen en jongeren moeten pleegouders goed worden voorbereid op hun (vaak zware) taak als pleegouder. Zij vinden dat toekomstige pleegouders van tevoren goed getraind en geschoold dienen te worden, en dat er meer ondersteuning moet komen voor de pleegouders, gedurende de gehele periode van het pleegouderschap.

Het is belangrijk dat kinderen zich op hun gemak voelen bij de begeleiding en hen kunnen vertrouwen.

Ik heb ook wel eens in pensionnen gezeten waar het totaal niet leuk was, en dat helpt dan ook niet echt veel als je toch al in een moeilijke situatie zit. Ik heb wel eens ergens gezeten toen zei ik per ongeluk jij in plaats van u en die vrouw begon me toch te schreeuwen, nou dan schrik je je kapot, als je thuis ook dat soort ervaringen hebt, dan is het natuurlijk niet zo handig dat ze iemand daar plaatsen lijkt mij.
(Meisje, 20 jaar)

Kinderen (12-) vinden het volgende belangrijk aan de leiding:

- Dat ze ook een beetje vragen hoe het met je gaat, dat ze uitleggen en nieuwe dingen leren en niet gelijk boos op je worden
- Dat ze niet dreigen
- Niet te streng zijn
- Complimentjes geven, niet alleen maar kijken naar wat niet goed gaat
- Aardig zijn
- Goed voor de kinderen zorgen
- Dat ze je alles vertellen
- Dat ze je niet voor de gek houden
- Duidelijk uitleggen

Gewoon dingen vragen aan je, hoe het met je gaat enzo...dat gebeurde niet altijd. Want dan gaan ze allemaal dingen zeggen zo van, jij moet dat doen en dat doen, maar misschien ben je dat wel helemaal niet gewend of snap je niet wat dat is, en dat ze je dan daarbij niet helpen. En dan worden ze gelijk boos, maar als ze dat dan niet vragen... (Meisje, 12 jaar)

Een aantal kinderen heeft het gevoel dat hen niet alles verteld wordt en dat veel over hen wordt gepraat door de hulpverleners en begeleiders. Zij zouden dit liever anders

zien. Zij zouden graag willen weten wat er over hen wordt besproken en wat er bijvoorbeeld in hun familie gebeurt. Ze vinden het heel belangrijk dat er niet tegen ze wordt gelogen.

- **Een goede plek is goed onderhouden**

Een goede plek is goed onderhouden. Dingen die kapot zijn moeten snel worden gerepareerd. Sommige jongeren in residenties vertellen dat als er spullen kapot gaan, bijvoorbeeld een computer, een frietpan of een koffiezetapparaat het soms maanden duurt voordat er een nieuwe is.

Op het hoofdkantoor willen ze nieuwe vergaderzalen, dus het hele kantoor wordt opgeknapt en wij zitten hier in die krotten. Moet je kijken hele stukken uit de muur, plafond zakt daar bijna naar beneden. Maar nee, eerst moet de directeur lekker een nieuw kantoortje hebben en dan pas wij. Dat klopt toch niet? Het is toch een stichting voor jongeren? Als ik die directeur was zou ik nog op de grond gaan zitten als ik daarmee de kinderen in tehuizen kan helpen, hoor. (Jongen, 16 jaar)

- **In de jeugdzorg zelf geen kindermishandeling!**

Belangrijk doel van de hulp is dat kinderen en jongeren zich nu veilig voelen. Veel kinderen en jongeren hebben aangegeven het idee te hebben door de hulp beter af te zijn dan wanneer ze nog thuis zouden wonen.

Anders [als ik nog thuis zou wonen, red.] had je vet veel honger. (Jongen, 11 jaar)

Desondanks komt het een enkele keer voor dat jongeren ook in de opvangplaats met mishandeling te maken krijgen. Zo geeft een meisje aan dat zij door haar pleegmoeder werd mishandeld. Het moeilijkst vond de jongere daarbij vooral dat zij door niemand werd geloofd. Kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat ook als een kind ergens geplaagd is steeds opnieuw wordt bekeken of zij daar veilig zijn. Daarbij moet goed worden geluisterd naar kinderen en jongeren zelf, maar ook naar andere betrokkenen. Een kind/ jongere vertelt niet altijd alles aan hulpverleners. Zo kan het zijn dat hij/ zij zegt dat het goed gaat, terwijl dat niet zo is. In de thuissituatie laat een jongere dingen los die essentieel kunnen zijn om te weten. Daarom is het goed om ook met de nieuwe verzorgers te praten over hoe het met het kind/ de jongere gaat.

4 Hulp

Inleiding

Er is weinig specifieke hulp die gericht is op mishandelde kinderen beschikbaar te zijn. Meestal wordt er gebruik gemaakt van het algemene aanbod, zoals traumaverwerking en speltherapie. Individuele interventies zijn nauwelijks voorhanden. Daar waar het om seksueel misbruik gaat is er in groepsverband hulp, bijvoorbeeld incestverwerkingsgroepen. (Berger et al, 2004)

Het Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling kent als uitgangspunt:

- Kinderen worden deskundig geholpen om met de situatie om te gaan

Kinderen en jongeren over hulp

▪ Kinderen helpen met verwerken en vaardigheden

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren geholpen worden, allereerst met het verwerken van de ervaring...

Dat het kind goed geholpen wordt als hij is mishandeld. Dat het kind goed geholpen wordt zoals het geholpen wil worden. Ik bedoel gewoon diep, ik bedoel gewoon het diepste van het diepste uitzoeken. Niet het kind is uit huis en nu kun je gewoon verder leven. (Meisje, 13 jaar)

...en vervolgens met het versterken van vaardigheden – bijvoorbeeld door een training om meer zelfvertrouwen te krijgen.

Dat je niet denkt: zo hoort het of zo. Ik heb ook wel eens gehoord dat als kinderen mishandeld worden en ze worden wel uit de situatie gehaald, dat ze later een partner uitkiezen die hetzelfde bij hen doet. Door het gebrek aan zelfvertrouwen en assertiviteit. Dat je om hulp leert vragen als je mishandeld wordt in plaats van de klappen blijft incasseren.' (Meisje, 16 jaar)

Een meisje vertelt dat de hulp die zij graag wilde (lotgenotengroep), niet beschikbaar was. Zij had graag gezien dat de hulp er wel was geweest.

Ik denk dat het mij wel had geholpen. We hebben er toen wel naar gekeken maar het was toen niet meer en daarom is het toen niet meer doorgedaan. Dat was wel jammer want dat was denk ik wel goed voor mij geweest. (Meisje, 18 jaar)

▪ **Er moet snel hulp worden geboden**

Het is van belang dat de hulp zo snel mogelijk wordt ingezet, zodat het verwerkingsproces snel op gang kan komen. Hoe eerder de hulp start, hoe makkelijker het voor een kind/ jongere is om te praten over wat hij heeft meegemaakt en daarmee om het te verwerken. Op het moment dat kinderen en jongeren niet hun verhaal mogen vertellen en ermee blijven rondlopen kunnen ze daarmee blijven worstelen. Sommige jongeren geven aan dat met hulp al in de crisisopvang zou moeten worden begonnen.

Een aantal jongeren vindt dat het beter is om veel gesprekken in korte tijd te voeren, dan een even groot aantal gesprekken verspreid over een langere periode. Hoe langer de crisissituatie geleden is, hoe moeilijker het is om je te herinneren wat er precies is gebeurd en erover te praten. Op het moment dat het pas geleden is gebeurd wil een jongere het juist graag kwijt. Dit is niet voor alle kinderen en jongeren hetzelfde. Belangrijk is dat goed wordt gekeken naar wat een kind/jongeren daarin zelf wil en nodig heeft.

▪ **Hulp bij contact met ouders, broertjes en zusjes**

Kinderen en jongeren die dat willen, zouden geholpen moeten worden bij het contact met hun ouders, broertjes en zusjes. Hierbij moet wel goed naar kinderen en jongeren zelf worden geluisterd, niet alle kinderen willen contact met hun ouders houden. Een meisje vertelt dat zij gedwongen werd haar moeder te zien, terwijl ze dat niet wilde.

Als er geen contact kan zijn, moet dat goed aan kinderen worden uitgelegd. Zo vertellen sommige kinderen niet te begrijpen waarom ze hun moeder niet mogen zien.

Nee, ik vind dat niet logisch, ik heb nog niet gehoord dat mijn moeder rare dingen doet...ik denk dat die niet zo gauw een ruit ingooit. (Jongen, 9 jaar)

Ook om praktische redenen hebben kinderen en jongeren hulp nodig bij het contact met hun ouders.

En één ding vind ik ook niet eerlijk, ik wil een oorbel, maar dan moet ik toestemming aan mijn moeder vragen, maar hoe wil ik mijn moeder bereiken als ik niks van haar heb? (Jongen, 10 jaar)

Ook contact met broertjes en zusjes is volgens kinderen belangrijk. Kinderen en jongeren vinden het heel belangrijk dat de jeugdzorg er rekening mee houdt dat broers en zussen bij elkaar worden gehouden als zij dat willen.

Nou hij moest eerst naar een tehuis...nou, als hij daar naartoe gaat, dan ga ik ook vervelend doen en dan ga ik daar ook naartoe! Kijk, je moeder is weggehaald, je broertje is al weggehaald en je zusje...en dan wil je natuurlijk ook niet dat je broer nog wordt weggehaald. Ik ben al blij dat ik nog iemand van mijn familie heb en dat is mijn broer. (Jongen, 9 jaar)

• **Inspraak in de hulpverlening**

De meeste kinderen en jongeren uit dit onderzoek willen meer inspraak over zowel de hulpverlening aan jongeren als inspraak over trainingen die de hulpverleners kunnen volgen. Zij willen bijvoorbeeld meedenken over goede trainingen voor henzelf als medewerkers.

Beter luisteren naar de jongeren wat de resultaten van trainingen zijn. Inspraak van jongeren in de methodieken. Wij mochten voor een nieuwe methode meedenken en testen, ik denk dat dat wel heel goed is voor de motivatie. (Jongen, 16 jaar)

Wij weten het beste, hoe wij willen dat er met ons wordt omgegaan. (Meisje, 16 jaar)

Andere voorbeelden die kinderen en jongeren noemen waar zij over willen meepraten en beslissen zijn: het behandelplan, de gespreksonderwerpen met de voogd, de huisregels en het contact met de ouders.

• **Hulp bieden aan de ouders**

Kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat hun ouders ook geholpen worden bij hun eigen problemen.

Als ouders een kind mishandeld hebben daarvoor gestraft worden en geholpen. Ook therapie, want dan moet er ook iets mis met de ouder zijn. (Jongen, 15 jaar)

Dit is goed voor de ouder, voor het kind, maar ook voor eventuele andere broertjes en zusjes die nog thuis wonen. Eén jongen vindt het bijvoorbeeld belangrijk dat zijn biologische ouders van hun verslaving af worden geholpen.

Daarnaast zouden kinderen en jongeren graag zien dat hun ouders worden ondersteund bij het (leren) opvoeden.

Stel je moeder kan niet voor je zorgen, dat is ook bij ons, dan vind ik eigenlijk dat ze moeten regelen dat ze mijn moeder helpen. Dat ze het gaan leren...hoe je dat kind moet verzorgen. (Jongen, 10 jaar)

Kinderen en jongeren komen bij bezoek aan biologische ouders niet altijd in een veilige of prettige situatie terecht en ze vertellen dat hun ouders niet goed weten wat zij moeten doen als zij op bezoek zijn.

Het enig wat we deden was de straat op en neer lopen. (Meisje, 15 jaar)

De eerste tien minuten is het van 'O, ik ben zo blij dat ik je weer zie!' maar voor de rest wordt er niets anders gedaan dan de keer daarvoor. Ik denk wel dat ze de ouders daarin moeten begeleiden, dat als de kinderen langskomen, ga eens wat leuke doen, ga eens een keer lekker wandelen, ga een keer zwemmen of een keertje naar de bioscoop. Ook voor die kinderen zelf is dat sneu, elke keer maar voor de tv zitten, dat heeft geen zin. (Meisje, 20 jaar)

Daarbij is ook financiële ondersteuning nodig: ouders hebben nu vaak weinig mogelijkheden om een gezellig 'thuis' te bieden, omdat ze niet weten hoe het moet of geen geld hebben om leuke dingen te doen. Eén jongen vindt het belangrijk dat de jeugdzorg reclame gaat maken en inzamelingsacties organiseert om geld te sparen voor kinderen, ouders of pleegouders die hulp of geld nodig hebben. Hij wil zelfs de vrijwilligersvergoeding die hij krijgt voor deelname aan dit onderzoek aan zijn moeder geven zodat zij samen leuke dingen kunnen doen.

Ik bedoel hier ook mee dat je ook die [biologische, red.] ouders kunt helpen, want niet alle ouders hebben er genoeg geld voor om leuke dingen met hun kinderen te doen. (...) Dan kan ik dit geld aan mijn moeder geven en dan kunnen we leuke dingen doen...dat zou ik echt doen! (Jongen, 9 jaar)

Een meisje zou graag zien dat de ouder die het kind wél een veilige situatie wil bieden, daar beter bij wordt geholpen.

Als bijvoorbeeld de ene ouder wel wil maar dat niet kan omdat de andere ouder niet weg wil. Daar zouden ze ook wel eens naar mogen kijken, dat daar dan ook mogelijkheden voor zijn. Jeugdzorg kan daar nu weinig aan doen, nu kan je iemand niet er zomaar uit zetten, daar zouden ze iets aan moeten kunnen doen. Dan haal je het kind weg bij de ouders, terwijl ze misschien wel bij de moeder had kunnen blijven, dat was dan wel beter geweest. (Meisje, 20 jaar)

5 Samenwerking instellingen

Inleiding

Recente gevallen van kindermishandeling die door de media belicht zijn, maken duidelijk dat problemen rondom de ketenzorg nog actueel zijn. Door de 'versnippering' in het Nederlandse hulpverleningsaanbod is het mogelijk dat kinderen als het ware in het hulpverleningstraject kunnen 'verdwijnen'. (o.a. Baartman et al, 2005).

Het Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling kent als uitgangspunten:

- Verschillende instellingen moeten goed met elkaar samenwerken en elkaar op de hoogte houden
- Er is altijd iemand die weet hoe het gaat met de melding

Kinderen en jongeren over de samenwerking tussen instellingen

• Instellingen moeten goed met elkaar samenwerken

Sommige kinderen en jongeren krijgen in korte tijd met veel instellingen te maken.

Op een gegeven moment heb je wel zes instellingen die er mee te maken hebben – AMK, VNN, GGZ, GGV, JGZ, SMO, huisarts, AFPN... (Meisje, 20 jaar)

Binnen één gezin zijn vaak meerdere hulpverleners actief. Kinderen en jongeren vinden dat deze instellingen goed van elkaar moeten weten wie wat doet en hier duidelijke afspraken over maken. De verschillende jeugdwerkers en voogden die binnen één gezin voor verschillende kinderen werken weten niet altijd van elkaar waar ze mee bezig zijn of wat er speelt.

Sommige bureaus lopen langs elkaar heen, dat heb ik al vaker meegemaakt. Mensen van jeugdzorg en de voogd lopen ook best wel langs elkaar heen. (Meisje, 18 jaar)

Volgens sommige kinderen en jongeren nemen jeugdzorginstellingen niet altijd de verantwoordelijkheid en sturen zij kinderen en jongeren soms van het kastje naar de muur.

Als jeugdzorg het even niet weet dan is het al snel van 'ga daar maar heen, dan gaat het wel beter thuis', maar dat snap ik niet, want daarom zit je toch juist bij jeugdzorg om het beter te laten verlopen? Niet alle problemen op iemand anders afschuiven, dat vind ik belangrijk. (Meisje, 15 jaar)

- **Eén persoon per gezin**

De samenwerking tussen verschillende hulpverleners die binnen een pleeggezin werken moet volgens deze kinderen en jongeren beter op elkaar afgestemd worden. Dit kan volgens sommige kinderen en jongeren door de hulpverleners binnen een gezin vaker te laten samenkomen of één coördinator aan te stellen.

Gewoon één vast persoon per gezin en niet 20 anderen eromheen en dat er één keer in de zoveel tijd wordt besproken wat er in het gezin omgaat. (Meisje, 15 jaar)

Ik zou dan per gezin één persoon nemen, want nu hebben we voor iedereen een andere en dat loopt een beetje langs elkaar heen. Daar steek je een extra geld en tijd in, terwijl je ook één jeugdwerker op een gezin kunt zetten, waardoor deze persoon ook meer tijd heeft voor het gezin. (Meisje, 20 jaar)

- **Niet zo veel wisselen**

Voor kinderen zou het makkelijker en beter zijn wanneer zij steeds dezelfde persoon hebben met wie zij kunnen praten die precies weet wat er is gebeurd. Er wordt bij deze kinderen en jongeren vaak van hulpverlener gewisseld, zij vinden het verloop te snel en willen meer houvast.

Er is al zo vaak gewisseld. Ik heb het idee dat ze niet echt doorhebben wat ze daarmee doen, want iedere keer een andere jeugdwerker, dat is gewoon vervelend, je moet steeds weer opnieuw beginnen en steeds weer iets opbouwen. (Meisje, 20 jaar)

Ik heb gewoon steeds een andere en dan weten ze het verhaal erachter niet, ja, ze lezen het wel een stukje door, maar het is steeds weer 'vertel eens, hoe ben je hier terechtgekomen, vertel eens dit, vertel eens dat' en dan heb ik echt zoiets van 'rot op ofzo!' dan hoeft het voor mij niet! (Meisje, 15 jaar)

- **Kinderen en jongeren zouden regelmatig contact met hun voogd willen**

Jongeren vinden het belangrijk om goed contact met hun plaatser/ voogd te hebben. De hulpverleners zouden gestimuleerd moeten worden om vaker gesprekken met de jongeren aan te gaan, om ook een band te creëren met de jongeren waar ze verantwoordelijk voor zijn.

Ik zie mijn voogd bijna nooit. Ik denk: 'Je kan wel een handtekening voor me zetten, maar voor de rest zie ik je nooit'. (Meisje, 15 jaar)

Ze (voogden) moeten ook vaker aanwezig zijn. Als je belt moet je niet nog twee weken wachten voordat je iets kunt vragen. (Meisje, 15 jaar)

Twee weken geleden hoorde ik een of andere naam. Wie is dat, dacht ik. Dat is je nieuwe plaaster (BJZ). Dat wordt mij ook niet gezegd. Met sommige mensen heb je toch gewoon gesprekken, zodat je weet hoe het in elkaar zit? (Meisje, 16 jaar)

- **Instellingen moeten informatie over het kind goed overdragen**

Op het moment dat een jongere met meerdere jeugdzorginstellingen tegelijk te maken heeft is het belangrijk dat zij goed met elkaar communiceren over hoe het ervoor staat en wat het doel is van de behandeling. Ook de dossieroverdracht moet beter. Op deze manier werken de instellingen niet langs elkaar heen en hoeft de jongere niet steeds hetzelfde verhaal te vertellen.

Heel vaak vragen ze hetzelfde, en geen andere dingen en dat vind ik dan onnodig. (Meisje, 12 jaar)

Je moet ingrijpende gebeurtenissen niet steeds opnieuw hoeven vertellen. Dat is best moeilijk. (Jongen, 16 jaar)

Sommigen gaan dan dom doen van wat is er gebeurd en we weten niks. Wat ik in het verleden al eens had verteld. Dan denk ik: sorry hoor maar dat moet gewoon doorgegeven worden, maar dat wordt gewoon niet doorgegeven. En ik moest altijd een paar keer hetzelfde verhaal vertellen. Dan was ik weer daar en dan was het: oh nou, goed dat je het vertelt. (Meisje, 13 jaar)

- **Informatie over jeugdzorg en rechten**

Sommige jongeren vinden dat er te weinig informatie op initiatief van jeugdzorg naar kinderen en jongeren toe komt, bijvoorbeeld over wat er gaat gebeuren en wat de regels, rechten en plichten zijn die binnen de jeugdzorg gelden.

De jongens [9 en 10 jaar, red.] weten over jeugdzorg eigenlijk helemaal niets, en zij [15 jaar, red.] weet er niks van omdat het haar niet wordt aangereikt. (Meisje, 20 jaar)

Een meisje heeft zelf wel eens initiatief genomen en informatie gevraagd over haar dossier, want ze wilde graag weten wat hierin staat. Jeugdzorg heeft haar meerdere malen gezegd dat ze haar dossier mocht inzien, maar dit is nog nooit echt gebeurd.

Dat zeggen ze dan steeds, maar dat gebeurt dan ook niet, en dan vraag je er één of twee keer om, maar dan heb je daarna ook zoiets van 'Bekijk het dan maar! Als je dan niet wil helpen waarom werk je hier dan?!' (Meisje, 15 jaar)

6 Terug naar huis & nazorg

Inleiding

In de literatuur is nog weinig geschreven over nazorg. In programma's zoals 'Deltaplan', dat kwaliteitsverbetering van de gezinsvoogdij beoogt en 'Beter Beschermd', dat als doel heeft de kwaliteit van de jeugdbescherming te vergroten komt ook het vraagstuk naar voren wanneer het jonge uit huis geplaatste kind wel of niet terug naar de biologische ouders(s) geplaatst kan worden. (Baartman et al, 2005).

In de aanpak Kindermishandeling zijn geen concrete teksten over nazorg opgenomen.

Kinderen en jongeren over terug naar huis en nazorg

- **Weten wat je te wachten staat na de jeugdzorg**

Een aantal kinderen en jongeren heeft aangegeven eigenlijk niet goed te weten wat hen te wachten staat na de jeugdzorg. Zij zouden graag weten waar ze aan toe zijn, weten wat er gaat gebeuren en weten bij wie ze terecht zouden kunnen als ze toch nog hulp nodig hebben.

- **Terugkeren naar huis is niet altijd mogelijk/ gewenst**

Het belangrijkste doel is dat het beter gaat met het kind; terugkeer naar huis is niet altijd het grootste doel. Het is goed als het kind uiteindelijk weer terug naar huis kan, maar het mag niet een doelstelling op zich zijn. In sommige gevallen is het zelfs beter om het kind niet meer terug naar huis te laten gaan. Het belangrijkste is het dat het goed gaat met het kind, of dat nu thuis is of ergens anders.

Ik denk dat het kind het niet eens zou willen. Als je ooit mishandeld bent wil je daar toch nooit meer terug lijkt mij. Dadelijk gebeurt het weer weet je. (Meisje, 13 jaar)

Kinderen en jongeren vinden het belangrijk dat zij niet naar huis worden gestuurd als zij dat zelf niet willen of er nog niet aan toe zijn.

- **Geleidelijk terugkeren**

Als het wel kan dan is een geleidelijke terugkeer gewenst: het gezin moet de mogelijkheid houden contact op te nemen met jeugdzorg en jeugdzorg moet in de gaten houden of het goed gaat. Tegelijkertijd moet een gezin ook de kans krijgen om het weer zelf te proberen. Als een kind terug naar huis gaat zou er een afspraak

moeten worden gemaakt dat kinderen en ouders zelf contact kunnen zoeken als er weer problemen zijn. Jeugdzorg moet het kind in de gaten blijven houden en de mogelijkheid moet blijven bestaan dat het kind terug wordt geplaatst wanneer het toch niet goed blijkt te gaan.

Dat het steeds uitgebreid wordt zeg maar. Want anders als je weer terug naar huis moet en je moet weer terug naar je ouders dan gaat dat niet zeg maar. Want dan heb je ze maar één keer gezien of zo. (Meisje, 15 jaar)

Dat er gewoon nog hulpverlening blijft. Jeugdzorg moet gewoon een keer in de week komen kijken hoe het thuis gaat en zo. (Jongen, 12 jaar)

Als er toch nog iets fout gaat, dan kunnen ze je alsnog terug plaatsen in het pleeggezin. (Meisje, 18 jaar)

- **Ook hulp voor als je het na je 18^e allemaal alleen moet gaan doen**

In de jeugdzorg wordt veel voor je gedaan. Sommige jongeren (18+) hebben ervaren dat als je 18 wordt, je het opeens allemaal zelf moet gaan doen. Bijvoorbeeld financiën, dingen regelen over de telefoon, zorgen dat alles betaald wordt. Nu stopt de begeleiding ineens.

Je woont opeens alleen, dan moet je alles zelf doen. Dat viel mij dus heel zwaar. (Meisje, 20 jaar)

Samenvatting

1 Het begin

Aandacht voor het voorkomen van kindermishandeling

Het liefste zien kinderen en jongeren dat kindermishandeling wordt voorkomen. Een opvoedcursus voor alle ouders zou hier wellicht aan bij kunnen dragen. Ook het op tijd ingrijpen is van belang.

Zorgen dat mensen kindermishandeling herkennen en weten wat ze moeten doen

Omdat kindermishandeling niet altijd voorkomen kan worden, is het belangrijk dat mensen (buren, familie, leraren, vertrouwenspersonen op scholen en anderen) weten hoe ze kindermishandeling kunnen herkennen en weten wat ze moeten doen als ze iets vermoeden. Meer voorlichting op bijvoorbeeld scholen en in de media zien kinderen en jongeren als een middel om dit te versterken.

Elke melding serieus nemen: goed luisteren!

Elke melding moet serieus worden genomen. In alle gevallen moet goed worden onderzocht wat er aan de hand is. Dit betekent dat er goed naar het kind/ de jongere en andere direct betrokkenen moet worden geluisterd. Er mogen nooit op grond van het verhaal van maar één partij conclusies worden getrokken. Kinderen en jongeren vertellen makkelijker hun verhaal als zij in een neutrale omgeving (niet thuis) kunnen praten met iemand die zij vertrouwen.

Risicogezinnen niet uit het oog verliezen

Volgens kinderen en jongeren is het belangrijk dat de jeugdzorg risicogezinnen goed in de gaten houdt en zeker niet uit het oog verliest, ook al lijkt het goed te gaan met deze gezinnen.

2 In veiligheid brengen

Snel actie ondernemen

Als het nodig is, moet vervolgens snel actie worden ondernomen, zodat het kind in veiligheid wordt gebracht. Voor crisisopvang moeten voldoende plaatsen beschikbaar zijn.

Aandacht voor de manier waarop

- *Direct goed geïnformeerd worden: wat is er aan de hand en waar ga ik heen?*
- *Kinderen en jongeren kunnen meebeslissen over waar zij terechtkomen.*
- *Eerst rustig kennis kunnen maken met de nieuwe plek en mensen*

Kinderen en jongeren vinden aandacht voor de manier waarop zij uit huis worden geplaatst belangrijk: Ze vinden het vervelend als er politie aanwezig is en het lijkt alsof ze criminelen zijn, ze geen kans krijgen om rustig afscheid van de ouders te nemen, niet weten waar ze precies naartoe gaan of wat er verder gaat gebeuren.

Goede doorstroom: geen wachtlijsten voor een goede plek

Vervolgens moet er een goede doorstroom zijn naar een goede plek. Bij een goede doorstroom is sprake van een snelle doorstroom, zijn er geen wachtlijsten, is het voor het kind steeds duidelijk wat gaat gebeuren, wordt informatie/ het dossier over het kind goed overgedragen en is er een goede begeleiding van de ene naar de andere plek.

3 Goede plek

Een goede plek is vooral een plek waar een kind/ jongere zich prettig en veilig voelt.

Een goede plek is niet voor elk kind hetzelfde. Dit is niet per sé in een tehuis te zijn, en niet in instellingen waar 'criminele' of agressieve jongeren zitten. Sommige kinderen voelen zich prettig bij kinderen en jongeren die hetzelfde hebben meegemaakt. Sommigen willen niet in de buurt van hun ouders geplaatst worden.

Stabiliteit

Een goede plek kent stabiliteit: niet steeds een andere plek, duidelijke regels en niet steeds andere hulpverleners.

Op een goede plek is goede begeleiding.

Goede begeleiding kan goed luisteren, blijft rustig/ kalm, biedt stabiliteit, is aardig/ niet kattig, geeft complimentjes, is goed bereikbaar en dreigt niet. Niet iedereen kan dit zo maar. Hulpverleners en pleegouders zouden hierop geselecteerd en getraind moeten worden.

Een goede plek is goed onderhouden

Dingen die kapot zijn zouden snel gemaakt moeten worden.

In de jeugdzorg zelf geen kindermishandeling!

Ook als een kind al ergens geplaatst is, moet worden bekeken of het daar wel veilig is.

4 Hulp

Kinderen helpen met verwerken en vaardigheden

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren geholpen worden, allereerst met het verwerken van de ervaring, en vervolgens met het versterken van vaardigheden – bijvoorbeeld door middel van een training zelfvertrouwen.

Er moet snel hulp worden geboden

Daarbij is het ook van belang dat de hulp zo snel mogelijk wordt ingezet, zodat het verwerkingsproces snel op gang kan komen; hoe langer je daarmee wacht, hoe moeilijker het wordt voor kinderen.

Hulp bij contact met ouders, broertjes en zusjes

Kinderen en jongeren die dat willen, zouden geholpen moeten worden bij het contact met hun ouders, broertjes en zusjes. Hierbij moet wel goed naar kinderen en jongeren zelf worden geluisterd.

Inspraak in de hulp

Kinderen en jongeren willen zelf iets te zeggen hebben over de manier waarop de hulp wordt geboden en de inhoud van de hulp.

Hulp bieden aan de ouders

Kinderen en jongeren vinden het daarnaast belangrijk dat hun ouders ook geholpen worden bij hun eigen problemen. Kinderen en jongeren zouden graag zien dat hun ouders worden ondersteund -ook financieel- bij het (leren) opvoeden. Kinderen/ jongeren zouden ook graag zien dat er hulp wordt geboden wanneer slechts één van de ouders een veilig thuis wil bieden.

5 Samenwerking instellingen

Instellingen moeten goed met elkaar samenwerken

Sommige kinderen en jongeren krijgen in korte tijd met veel instellingen te maken. Binnen één gezin zijn vaak meerdere hulpverleners actief. Instellingen moeten goed met elkaar samenwerken, ze moeten goed van elkaar weten wie wat doet en hier duidelijke afspraken over maken. Instellingen moeten informatie over het kind goed overdragen aan elkaar.

Eén persoon per gezin, niet zo veel wisselen

Nog beter zou het volgens kinderen en jongeren zijn dat één persoon zich met één gezin bezig houdt en het geheel coördineert.

Kinderen en jongeren zouden regelmatig contact met hun voogd willen.

Zij zouden graag zien dat de voogd zelf vaker contact opneemt.

Goede informatie over jeugdzorg en rechten

Kinderen en jongeren zouden hier meer informatie over willen krijgen.

6 Terug naar huis en nazorg

Weten wat je te wachten staat na de jeugdzorg

Niet alle kinderen en jongeren weten hoe lang zij in de jeugdzorg blijven, wat er na de jeugdzorg is en gaat gebeuren. Zij zouden hier graag beter over geïnformeerd worden.

Terugkeren naar huis is niet altijd mogelijk/ gewenst

Het doel van de jeugdzorg is niet altijd dat het kind terug naar huis gaat.

Geleidelijk terugkeren

Terugkeren naar huis is niet altijd mogelijk, maar als het wel kan dan is een geleidelijke terugkeer gewenst: het gezin moet de mogelijkheid houden contact op te nemen met de jeugdzorg en jeugdzorg moet in de gaten houden of het goed gaat. Tegelijkertijd moet een gezin ook de kans krijgen om het weer zelf te proberen.

Ook hulp voor als je het na je 18^e allemaal alleen moet gaan doen

Van belang is volgens kinderen en jongeren, dat ook als een kind 18 is geworden, er nog ondersteuning mogelijk is; bijvoorbeeld bij financiële zaken, het regelen van je administratie en woonruimte, maar ook voor vragen en emotionele ondersteuning. Nu stopt de begeleiding soms ineens.

Overeenkomsten en verschillen met Aanpak Kindermishandeling Jeugdzorg

Overeenkomsten met Aanpak Kindermishandeling Jeugdzorg

Net als de aanpak van de jeugdzorg vinden kinderen en jongeren het belangrijk dat:

- mensen weten wat ze moeten doen als er sprake is van kindermishandeling
- er snel actie wordt ondernomen
- er voldoende plaatsen beschikbaar zijn
- er goed wordt samengewerkt
- kinderen op een veilige plek terechtkomen
- kinderen worden geholpen

Tijdens de presentatie op 8 december werd duidelijk dat ook jeugdzorginstellingen het belangrijk vinden dat er snel actie wordt ondernomen

Aanvullingen/ concretisering van Aanpak Kindermishandeling Jeugdzorg

Uit het onderzoek komt een aantal punten naar voren die niet expliciet in de Aanpak Kindermishandeling wordt genoemd.

Zo vestigen kinderen en jongeren veel aandacht op de *manier waarop* er actie wordt ondernomen en hoe zij van de ene naar de andere plek worden begeleid. Zij vinden het belangrijk dat:

- er naar hen geluisterd wordt
- er rekening wordt gehouden met de specifieke gezinssituatie en de aanpak daarop afgestemd wordt
- zij betrokken worden bij beslissingen
- zij goed geïnformeerd worden over wat er gaat gebeuren
- er aandacht is voor de manier waarop de overgang van de ene naar de andere plek gaat

Wel genoemd in de aanpak Kindermishandeling is dat kinderen op een *veilige plek* terecht moeten komen, minder duidelijk is hoe dat er dan uitziet. Kinderen en jongeren vullen dit in:

- Een goede plek is niet voor iedereen hetzelfde
- Stabiliteit: duidelijke regels, goede begeleiding (niet steeds andere hulpverleners), niet steeds een andere plek
- Niet per se in een tehuis
- Niet op dezelfde plek als 'criminele' jongeren

Waar de aanpak Kindermishandeling van de jeugdzorg geen aandacht aan besteedt, maar wat kinderen en jongeren wel belangrijk vinden is dat niet alleen zij zelf, maar ook hun *ouders* worden geholpen: met hun eigen problemen, maar ook financieel en met het (leren) opvoeden van hun kinderen.

Een ander punt dat kinderen en jongeren toevoegen is de aandacht voor *nazorg*: wat gebeurt er als de jeugdzorg is afgelopen als een kind 18 wordt? De jeugdzorg houdt in één keer op. Er zou meer aandacht moeten zijn voor de fase na de jeugdzorg.

Tot slot...

Meerdere kinderen en jongeren hebben uit zichzelf aangegeven het goed te vinden dat dit onderzoek is gedaan, omdat hun mening dan serieus genomen wordt.

Ik vind dit gesprek ook wel heel belangrijk, omdat je vraagt over ons en wat wij van de jeugdzorg vinden en hoe het met ons gaat en dat vragen zij [hulpverleners, red.] allemaal niet.' (Jongen, 10 jaar)

Wat wij vinden, dat dat per se moet gebeuren dat hoeft niet, maar dat onze mening toch een klein beetje mee werkt. Het gaat over ons dus wij hebben daar toch ook een beetje over mee te praten. (Jongen, 9 jaar)

Ik vind het wel heel goed dat er nu nog een keer aan mij wordt gevraagd hoe ik er nou tegenaan kijk. (Meisje, 18 jaar)

Ik vind het wel goed dat jullie dit onderzoek doen want dan kunnen kinderen en jongeren ook hun mening geven. (Meisje, 16 jaar)

Bronnen

- Baartman, H. (1996) *Opvoeden kan zeer doen. Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie* Utrecht: SWP
- Baartman H., Bullens R. & Willems J. (2005) *Kindermishandeling: de politiek een zorg*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Baeten, P. & Willems, J. (2004) *De maat van kindermishandeling. Richtlijnen voor het handelen van beroepskrachten* Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Berger, M., Berge, I. ten & Geurtz, E. (2004) *Samenhangende hulp: Interventies voor mishandelde kinderen en hun ouders*. Utrecht: NIZW
- Delfos, M.F. (2000) *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar* Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Delfos, M. F. (2005) *Ik heb ook wat te vertellen! Communiceren met pubers en adolescenten*. Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP
- Kuipers, H. (1999) *Pedagogiek voor professionele opvoeders*. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Kooiman, K. & Wolzak (2004) A. *Verkennde studie Preventie kindermishandeling* Utrecht: NIZW
- Lakho, H. (2005) *Geheim geweld*. Amsterdam: Uitgeverij Arena
- Lamers-Winkelmann, F. (2006) *Inaugurele Rede 20-1-2006*
- Leeuwenburgh, I. (2005) *Amsterdams Protocol Kindermishandeling, zorgsignalering en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling; voor beroepskrachten die werken met kinderen tot 18 jaar en/of hun (aankomende) ouders* AMK Amsterdam (red.) een uitgave van de werkgroep Zorg om Jeugd/Vroegsignalering, project Stop Huiselijk Geweld Amsterdam
- VPRO (2006 a) *De Ochtenden, Argos, In het land van de Kindsignalen, deel 1 en deel 2* (Stefan Heijendael en Leo Knikman)
- VPRO (2006 b) *De Ochtenden, Het Onderzoek* (Stefan Heijendael en Leo Knikman)

Willems, C. (1999) *Wie zal de opvoeders opvoeden? Kindermishandeling en het Recht van het Kind op Persoonwording* Den Haag: Asser Press

Wolzak, A. (2006) *Adviezen en Meldingen over Kindermishandeling in 2005*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn NIZW Jeugd / Expertisecentrum kindermishandeling

Internetsites:

www.cbs.nl
www.defenceforchildren.nl
www.geheimgeweld.nl
www.huiselijkgeweld.nl
www.jeugdinformatie.nl
www.jeugdzorg.nl
www.justitie.nl
www.kinderbescherming.nl
www.kindermishandeling.pagina.nl
www.kinderrechten.nl
www.minvws.nl
www.misplaatst.info
www.raakcongres.nl
www.raak.org
www.seksueelgeweld.nl
www.stichtinggeheimgeweld.nl
www.stopkindermishandeling.nl
www.transact.nl

Bijlage 1

Gespreksleidraad kinderen/ jongeren Aanpak kindermishandeling

Introductie

Korte uitleg van het onderzoek, de aanleiding, waarom we hier zitten en wat we gaan doen.

Voorstelronde

Voordat we beginnen doen we eerst een voorstelronde, daarin mag je zeggen wie je bent, hoe oud je bent en wat je het liefst doet in je vrije tijd. Zelf ben ik .. , ik ben .. jaar oud en ik werk als onderzoeker bij Stichting Alexander. Ik kan goed luisteren en verhalen opschrijven, maar ik ben dus zelf geen hulpverlener.

Brainstorm/ mindmap

Gespreksleider: *We gaan nu zelf een plan maken over wat wij vinden dat de jeugdzorg zou moeten doen om het beter te maken voor kinderen die worden mishandeld. Voordat we op kunnen schrijven wat er precies in moet, gaan we samen hier over nadenken.*

We gaan dan ook eerst met elkaar nadenken over de volgende vraag:

Als ik de baas van de hele jeugdzorg was, wat zou ik dan in ieder geval in een plan zetten om kinderen die mishandeld worden goed te kunnen helpen?

Werkwijze:

Doorvragen:

- Waarom is dat belangrijk?
- Welke ervaring heb jij daar zelf mee?

Op een flap-over staat 'Als ik de baas van de jeugdzorg was...' en daaromheen wordt door kinderen en jongeren zelf opgeschreven wat zij zouden doen als zij de baas van de jeugdzorg waren. Over wat zij opschrijven wordt even doorgepraat en doorgevraagd. Zodra de jongeren geen punten meer weten te noemen wordt het gesprek en de informatie die er al ligt uitgediept door in te gaan op een aantal specifiekere thema's.

Over de volgende thema's wordt na de brainstorm doorgevraagd en gepraat:

- Melding, start, aanvang
- Crisisopvang
- Wachtlijsten
- Regels/ wetten

- Doorverwijzingen/ verloop
- Samenwerking tussen instellingen

- Kwaliteit hulp zelf
- Veiligheid in de jeugdzorg
- Duur hulp
- Resultaat

- Terugkeer naar huis
- Afronding/ nazorg

- Informatie
- Inspraak
- Contact met hulpverleners
- Deskundigheid van hulpverleners
- Contact met ouders
- Voorkomen van kindermishandeling

Goed openstaan voor thema's die uit de kinderen en jongeren zelf naar voren komen!

Plan maken

Gespreksleider: We gaan nu opschrijven op deze flap, wat jeugdzorginstellingen moeten doen. Samen wordt dit jullie plan.

Per onderwerp, korte stelling, uitspraak, opdracht van de kinderen aan jeugdzorginstellingen, komen tot ongeveer 10 uitspraken.

Betrokkenheid vervolg

Gespreksleider: De provincies gaan in de komende tijd aan de slag, om te zorgen dat al deze punten gedaan worden. Hoe kunnen kinderen en jongeren volgens jou daarbij worden betrokken? Wat zou jij zelf een goede manier vinden?

Werkwijze: A4 met ideeën uitdelen, over doorpraten.

Antwoord van de jeugdzorg
Landelijk actieprogramma aanpak kindermishandeling
Kinderversie

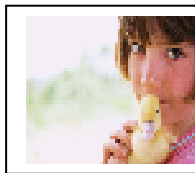
= Wat jeugdzorg instellingen zelf hebben bedacht om kindermishandeling aan te pakken

1. Kindermishandeling aanpakken is het allerbelangrijkste dat jeugdzorginstellingen moeten doen.

2. Het kind staat centraal

3. Als een kind in gevaar is, gaat veiligheid vóór regels.

- Binnen 1 uur een beslissing over vervolg
- Direct ingrijpen als dat nodig is
- Altijd spoedeisende zorg (crisisopvang) beschikbaar
- Binnen 1 week hulp beschikbaar
- Meer gebruik maken van 'Onder Toezicht Stellen'

4. Verschillende instellingen moeten goed met elkaar samenwerken en elkaar op de hoogte houden

→ Er is altijd iemand die weet hoe het gaat met de melding

5. Alle instellingen moeten precies weten wat ze moeten doen als er wordt gemeld dat een kind wordt mishandeld.

- Alle provincies zorgen er binnen twee jaar voor dat dit in hun provincie zo is
- Alle medewerkers van instellingen krijgen hiervoor (bij)scholing

6. Als een kind eenmaal in de jeugdzorg zit moet het dáár in ieder geval veilig zijn.

Bureau Jeugdzorg/meldpunt kindermishandeling
Raad voor de Kinderbescherming
Jeugdzorginstellingen
onderwijs
huisartsen
anderen?

- Hulpverlener beoordeelt bij elk contact of kind nog veilig is
- Jeugdzorginstelling onderzoeken wat kinderen vinden van de veiligheid op de plek waar zij wonen of hulp krijgen.
- Kinderen worden deskundig geholpen om met de situatie om te gaan

Jeugdzorginstellingen gaan verder:

- met ministeries overleggen om de wet op sommige punten te veranderen
- afspraken maken met kinderrechters, raad voor de kinderscherming, jeugd GGZ, en LVG
- met provincies afspraken maken
- een lijst maken met wat een hulpverlener moet kunnen
- Geld uitgeven om te zorgen dat instellingen dit actieplan gaan uitvoeren

Doelvragen

1. Kindermishandeling aanpakken is het allerbelangrijkste dat jeugdzorginstellingen moeten doen.

- Zijn jullie het hier mee eens? Waarom wel/ niet?
- Zijn er andere zaken ook belangrijk? Welke?

2. Het kind staat centraal

- Wat betekent dit volgens jullie?
- Waar merk je dit aan?
- Hoe ziet de aanpak er uit als het kind centraal staat?

3. Als een kind in gevaar is, gaat veiligheid vóór regels.

- Wat vinden jullie hiervan?
- Geldt dit altijd? Zijn er ook uitzonderingen?
- Heeft iemand voorbeelden van hoe dit bij hem of haar ging?

- Binnen 1 uur een beslissing over vervolg
- Direct ingrijpen als dat nodig is
- Altijd spoedeisende zorg (crisisopvang) beschikbaar
- Binnen 1 week hulp beschikbaar
- Meer gebruik maken van 'Onder Toezicht Stellen'

- *Wat vinden jullie hiervan?*
- *Is het genoeg?*
- *Wat moet er nog meer gebeuren?*
- *Als instellingen dit gaan doen, waar moeten ze dan op letten dat het voor jou ook op een goede manier gaat? Hoe ziet het er uit? Wat is daarbij belangrijk?*

4. Verschillende instellingen moeten goed met elkaar samenwerken

→ Er is altijd iemand die weet hoe het gaat met de melding

- *Wat vinden jullie hiervan?*
- *Heeft iemand voorbeelden van hoe dat ging, wel of niet goed?*
  - *Werken instellingen goed samen?*
  - *Was er altijd iemand die wist hoe het met de melding ging?*
- *Wat is daarin voor jullie belangrijk?*
- *Zijn er nog meer dingen die er voor kunnen zorgen dat instellingen goed samenwerken?*
- *Welke instellingen moeten vooral met elkaar samenwerken?*
- *Als instellingen dit gaan doen, waar moeten ze dan op letten dat het voor jou ook op een goede manier gaat?*

5. Alle instellingen moeten precies weten wat ze moeten doen als er wordt gemeld dat een kind wordt mishandeld.

- *Wat vinden jullie hiervan?*
- *Heeft iemand een voorbeeld van hoe dat bij hem of haar ging?*
- *Wisten instellingen wat ze moeten doen?*
- *Wat is hierbij nog meer belangrijk?*

→ Alle provincies zorgen er binnen twee jaar voor dat dit in hun provincie zo is
→ Alle medewerkers van instellingen krijgen hiervoor (bij)scholing

- *Op welke manier kunnen instellingen er nog meer voor zorgen dat dit verbetert?*

6. Als een kind eenmaal in de jeugdzorg zit moet het dáár in ieder geval veilig zijn.

- *Wat vinden jullie hiervan?*
- *Heeft iemand een voorbeeld van hoe dat bij hem of haar ging?*

- *Wanneer voel jij je veilig, waar?*
- *Wat moet wie daar voor doen?*
- *Wat is hierbij nog meer belangrijk?*

→ Hulpverlener beoordeelt bij elk contact of kind nog veilig is
→ Jeugdzorginstelling onderzoeken wat kinderen vinden van de veiligheid op de plek waar zij wonen of hulp krijgen.
→ Kinderen worden deskundig geholpen om met de situatie om te gaan

- *Op welke manier kunnen instellingen er voor zorgen dat dit goed gaat?*

Jeugdzorginstellingen gaan verder:

- *met ministeries overleggen om de wet op sommige punten te veranderen*
- *afspraken maken met kinderrechtshouders, raad voor de kindbescherming, jeugd GGZ, en LVG*
- *met provincies afspraken maken*
- *een lijst maken met wat een hulpverlener moet kunnen*
- *300.000 euro uitgeven om te zorgen dat instellingen dit actieplan gaan uitvoeren*

- *Wat vinden jullie hier van?*
- *Waar zou jij dat geld aan uitgeven?*
- *Wat moeten instellingen volgens jullie nog meer doen?*

Bijlage 2

Stichting Alexander

Stichting Alexander is een niet-commercieel landelijk bureau voor jongerenparticipatie en voert projecten uit voor eenieder die met jongerenparticipatie aan de slag is of wil gaan. Sinds 1993 verricht Stichting Alexander participatief jongerenonderzoek en verzorgt trainingen en coachingstrajecten voor jongeren en professionals. We werken voor uiteenlopende opdrachtgevers binnen de sectoren zorg, welzijn, gezondheid, onderwijs, arbeid en kunst & cultuur.

Jongeren staan in ons werk centraal, maar Stichting Alexander is geen belangenorganisatie: we spreken niet namens jongeren. Dat kunnen ze heel goed zelf, mits ze ertoe in staat worden gesteld. Jongeren doen mee aan alle onderdelen van onze projecten, als medeonderzoeker, als co-trainer, als adviseur en als vertolker van de resultaten. Zij gaan zelf de dialoog aan over hun aanbevelingen en voeren verbetertrajecten uit in samenspraak met volwassenen. We geven jongeren de handvatten om zelf op te komen voor hun eigen belangen, om zelf iets te doen, in dialoog met volwassenen - ouders, professionals en bestuurders. Met de projecten realiseren we een blijvend resultaat.

Methoden

Participatief jongerenonderzoek is de kernkwaliteit van Stichting Alexander. We hebben een scala aan methoden voor jongerenparticipatie in huis. Methoden die door onszelf zijn ontwikkeld voor een specifieke sector, doelgroep of thema, maar ook methoden die in te zetten zijn voor andere sectoren, doelgroepen of thema's.

Stichting Alexander heeft ruime ervaring in het organiseren van conferenties, manifestaties, debatten en workshops over uiteenlopende onderwerpen rondom jongerenparticipatie. Tijdens deze bijeenkomsten staan dialoog, concrete actie en wederzijds begrip en vertrouwen centraal. Jongeren en vertegenwoordigers van overheden en/of instellingen worden in staat gesteld om op een gelijkwaardige manier ervaringen uit te wisselen, zowel plenair als in workshops.

Maatwerk

Elk participatieproject is uniek. We hebben een scala aan goed inzetbare en in de praktijk bewezen methoden en ontwikkelen steeds nieuwe. Kenmerkend voor de aanpak van Stichting Alexander is wel dat we onze projecten en trainingen op maat, vraaggericht en interactief vormgeven.

Stichting Alexander werkt met jongeren van ongeveer 12 tot 23 jaar. Soms ook met kinderen jonger dan 12 jaar. Hierbij geven we nadrukkelijk aandacht aan jongeren die minder kansen en mogelijkheden hebben in de samenleving.

In onze projecten werken wij ook veel met de professionals. Zij spelen een essentiële rol bij het inhoud- en vormgeven van de participatie van jongeren. Zij zijn ook in de regel degenen met wie de jongeren in dialoog gaan. Bij training, coachings- en implementatietrajecten voor professionals worden jongeren als samenwerkingspartner betrokken.

Voor meer informatie: www.st-alexander.nl

Bijlage 3: Recente publicaties Stichting Alexander

- 146** *Met elkaar in Zee(land).* (2006)
Naar een provinciaal jeugdbeleid mét jongeren
Amsterdam, Stichting Alexander. Bestelnummer 146.
Auteurs Linde, N. van der, Havinga, L., Sarti, A. & Smolders, P.
Opdrachtgever Provincie Zeeland
- 144** *Jeugdzorg Cliëntenkrant.* (2006)
Wat vonden de cliënten van de Landelijke Cliëntendag?
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 144.
Opdrachtgever Landelijk Cliëntenforum Jeugdzorg
- 143** *Drugs – Waar trek JIJ de lijn.?* (2006)
Krant in het kader van de campagneweek tegen drugs.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 143.
Opdrachtgever Gemeente Uithoorn
- 142** *KlantenAdviesTeams.* (2006)
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer: 142.
Auteurs Jurrius, K., Strating, G. & Pehlivan, T.
Opdrachtgever MEE Rotterdam
- 141** *De C-toets in perspectief.* (2006)
Ervaringen, evaluatie en nieuwe plannen.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 141.
Auteurs Jurrius, K., Strating, G. & Rutjes, L.
Opdrachtgever MOgroep
- 140** *Participatie bij Integraal Toezicht Jeugdzaken.* (2005)
Procesrapportage van een participatief inspectieonderzoek in
Utrecht.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 140.
Auteurs Pehlivan, T. m.m.v. Havinga, L., Delicat, J. & Fregeres, J.
Opdrachtgever Projectgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken
- 139** *De wijk is ook van ons.* (2005)
Jongeren betrekken bij Communities That Care.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 139
Auteurs Jurrius, K., Pehlivan, T., Strating, G., Bond, L. & Hoed, van den
M.
Opdrachtgever Gemeente Leiden – Dienst Cultuur & Educatie, afdeling
Onderwijs & Jeugd

- 138** *Hoe doen jullie dat nou?* (2005)
Cliëntenparticipatie in uitwisselingen tussen instellingen – draaiboek voor Jeugdzorg Overijssel.
Amsterdam: Stichting Alexander.
Opdrachtgever Provincie Overijssel en Stuurgroep Project Cliëntenparticipatie Overijssel
- 137** *Uitbuiting in Nederland.* (2005)
Peerresearch naar uitbuiting van jongeren in Nederland.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 137.
Auteurs Jurrius, K, Havinga, L. & Kovalenko, M.
Opdrachtgever ECPAT Nederland, Defence for Children International Nederland
- 136** *De hele kerstboom ...* (2005)
Participatie van jongeren en ouders bij Integraal Toezicht Jeugdzaken. Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 136.
Auteurs Delicat, J, Fregeres, J., Havinga, L. & Kovalenko, M.
Opdrachtgever Projectgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken
- 135** *Stand up, speak up, niets doen verandert ook niet veel.* (2005)
Wijkraadpleging jongeren Utrecht Zuid.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 135.
Auteurs Jurrius, K., Strating G., m.m.v. Kovalenko, M. & Hoed, van den M.
Opdrachtgever Wijkraad Utrecht Zuid
- 134** *Training Consulente Teams.* (2005)
Ondersteunend handboek voor Trias Jeugdhulp.
Amsterdam: Stichting Alexander. Bestelnummer 134.
Redactie Jurrius, K.
Opdrachtgever Trias Jeugdhulp

Recente artikelen van Stichting Alexander

Rutjes, L. en Jurrius, K. (2006) Een opmaat voor een cliëntenfeedbacksysteem in de jeugdzorg: Wat te doen met de mening van de cliënt? Publicatie in het Nederlands Tijdschrift voor de Jeugdzorg jaargang 10, nr. 3/4.

Jurrius, K. (2005). Participatief jongerenonderzoek maakt kwaliteitsslag. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Schuyt, J. , Mengerink, J. en Pieper, I. (2005). Medezeggenschap van jongeren uit de jeugdzorg. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Franssen, J. en Jurrius, K. (2005). De C-toets getoetst. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Fregeres, J. en Pehlivan, T. (2005). Participatie van jongeren en ouders bij Integraal Toezicht Jeugdzaken. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Pehlivan, T. en Strating, G. (2005). Dilemma's bij de implementatie van jongerenparticipatie in de jeugdzorg. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Vink, C. en Rutjes, L. (2005). Internationale afspraken beïnvloeden Nederlands beleid. Publicatie in Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg jaargang 9, nr 6.

Pehlivan, T. (2005). *Young people as partners in creating leisure environments*. To be published in the December issue of Youth of Europe – Bulletin EAICY.

Pieper, I. (2004). Jeugdparticipatie in de jeugdzorg; Voor wie doen we het eigenlijk?. *Vernieuwing, tijdschrift voor Onderwijs en Opvoeding*, 8/9.

C-toets in de praktijk. *Kwaliteitskwartaal (2003 nr.4)*.